

Luonnos 8.11.2012

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rautatielain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kalustoyksikön kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointia ja ratarekisteriä koskevia rautatielain säännöksiä. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä täsmennyksiä, joilla ei ole erityistä sisällöllistä merkitystä. Voimassa olevan rautatielain 59 §:n mukaan sertifiointi on hankittava akkreditoidulta elimeltä. Koska Suomessa ei vielä toimi pykälässä tarkoitettuja akkreditoituja elimiä, pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sertifiointin voisi saada rautatiealan turvallisuusviranomaisena toimivalta Liikenteen turvallisuusvirastolta.

Liikennevirasto vastaa rautatielain 70 §:n mukaan valtion rataverkon osalta ratarekisterin ylläpitämisestä. Yksityisraiteiden osalta keskitettyä ratarekisteriä ei toistaiseksi ole.

Uuden EU-lainsäädännön vaatimusten mukaisesti on jäsenvaltioissa otettava käyttöön koko rataverkon kattava ratarekisteri, josta on voitava siirtää tietoja Euroopan rautatieviraston rekisteriin. Esityksessä ehdotetaan, että ratarekisteritehtävät siirretään vaiheittain Liikenteen turvallisuusvirastolle. Uusi ratarekisteri kattaisi valtion rataverkon lisäksi Suomen rautatiejärjestelmään kuuluvat yksityisraiteet. Ratarekisteritehtävien siirtäminen Liikenteen turvallisuusvirastolle edellyttäisi rautatielain 70 §:n muuttamista.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen, kuitenkin viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 2013.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Huhtikuun 15 päivänä 2011 voimaan tulleella rautatielaililla (304/2011) on pantu kansallisesti täytäntöön muun muassa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/49/EY yhteisön rautateiden turvallisuudesta sekä rautatieyritysten toimiluvista annetun neuvoston direktiivin 95/18/EY ja rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infrastruktuurin käyttömaksujen perimisestä sekä turvallisuustodistusten antamisesta annetun direktiivin 2001/14/EY muuttamisesta, jäljempänä *rautatieturvallisuudirektiivi*, sekä rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta yhteisössä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/57/EY, jäljempänä *rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivi*. Euroopan komissio on tammikuussa 2012 pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä selvityksen rautatieturvallisuudirektiivin täytäntöönpanosta. Komissio on edelleen maaliskuussa 2012 pyytänyt ministeriöltä selvityksen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin täytäntöönpanosta. Ministeriö on antanut ensimmäiseen selvityspyyntöön vastauksen komissiolle maaliskuussa 2012 ja jälkimmäiseen selvityspyyntöön toukokuussa 2012. Komissio on vastausten perusteella pyytänyt ministeriöltä lisäselvityksen heinäkuussa 2012 rautatieturvallisuudirektiivin täytäntöönpanosta ja rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin täytäntöönpanosta lokakuussa 2012. Komission selvityspyyntöjen johdosta esitetään rautatielakiin tehtäväksi eräitä jäljempänä esitettäviä täsmennyksiä. Muut komission selvityspyyntöjen johdosta mahdollisesti tehtävät rautatielain muutokset on tarkoitus toteuttaa myöhemmin vuoden 2013 aikana.

Rautatielain 2 §:ssä säädetään rautatielain määrittämisestä. Pykälään ehdotetaan komission selvityspyynnön johdosta lisättäväksi pitkälle edenneen hankkeen määrittelmä sellaisena kuin se on rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin 2 artiklan t kohdassa. Suomessa on pitkälle edenneen hankkeen käsitettä sovellettu siten kuin se on rautatiejär-

jestelmän yhteentoimivuusdirektiivin edellä mainitussa kohdassa määritelty. Direktiivin täytäntöönpanon riittäväksi varmistamiseksi määrittelmä ehdotetaan lisättäväksi 2 §:ään.

Rautatielain 9 §:n 4 momentissa veloitetaan Liikenteen turvallisuusvirasto viipymättä ilmoittamaan myöntämänsä 4 §:ssä tarkoitettun turvallisuustodistuksen peruuttamisesta liikenne- ja viestintäministeriölle, rataverkon haltijoille ja Euroopan rautatievirastolle. Lain 19 §:n 3 momentissa veloitetaan virasto vastaavasti viipymättä ilmoittamaan myöntämänsä 16 §:ssä tarkoitettun turvallisuusluvan peruuttamisesta samoille tahoille. Säännöksissä tarkoitettua ilmoitusvelvollisuutta ehdotetaan komission selvityspyynnön johdosta laajennettavaksi siten, että se kattaisi turvallisuustodistuksen ja turvallisuusluvan peruuttamista koskevan ilmoituksen lisäksi viraston velvollisuuden ilmoittaa säännöksissä tarkoitetuille tahoille turvallisuustodistuksen ja turvallisuusluvan antamisesta, uusimisesta ja muuttamisesta. Lisäksi ilmoitukset tehtäisiin rataverkon haltijoille, koska myös rataverkon haltijoiden on toimintansa hoitamisen kannalta tärkeätä saada ilmoitettavat tiedot. Säännökset siirrettäisiin lain 17 lukuun otettavaan uuteen 94a §:ään. Pykälään siirrettäisiin myös 9 §:n 4 momentin säännös, jonka nojalla Liikenteen turvallisuusviraston on turvallisuustodistuksen peruuttamisesta ilmoittamisen lisäksi ilmoitettava viipymättä turvallisuustodistuksen A- ja B-osan peruuttamisesta sen Euroopan unionin jäsenvaltion turvallisuusviranomaiselle, joka on antanut turvallisuustodistuksen toisen osan.

Rautatielain 44 §:ssä säädetään rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönottoluvasta. Pykälän 3 momentin osittain virheellistä sanamuotoa ehdotetaan komission selvityspyynnön johdosta täsmennettäväksi siten, että se vastaa täsmällisesti rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin 15 artiklan 2 kohtaa. Säännöksen mukaan Liikenteen turvallisuusviraston olisi lupahakemusta käsitellessään tarkastettava myös, että osajärjestelmä täyttää yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä olevat käyttötoimintaa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset siltä osin kuin niitä on sovellettava.

Kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointia koskevassa rautatielain 59 §:ssä vaaditaan, että kunnossapidosta vastaavalla yksiköllä on rautatieturvallisuudirektiivin 14a artiklan mukainen sertifiointi, jonka on myöntänyt akkreditoitu elin. Suomessa ei vielä toimi akkreditoituja elimiä, jotka voisivat myöntää sertifiointeja rautatielain 59 §:n mukaisesti. Tämän vuoksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentin mukaan sertifiointiin voisi saada tunnustetun tai akkreditoitun elimen lisäksi Liikenteen turvallisuusvirastolta.

Liikenteen turvallisuusvirasto toimisi 2 momentin mukaan tavaravaunujen kunnossapidosta vastaavien yksiköiden sertifiointielimenä. Lisäksi virasto voisi sertifioida kunnossapitotoimintoja eli yksiköitä, jotka suorittavat vain tiettyä osakokonaisuutta kunnossapidosta vastaavan yksikön tehtävistä. Tällainen toiminto voi tavaravaunujen kunnossapidosta vastaavien yksiköiden sertifiointijärjestelmästä ja asetuksen (EY) N:o 653/2007 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EU) N:o 445/2011, jäljempänä *sertifiointiasetus*, mukaisesti olla kunnossapidon kehittämistoiminto, vaunukannan kunnossapidon hallintatoiminto tai kunnossapidon toteutustoiminto. Kunnossapidosta vastaavat yksiköt voisivat esimerkiksi järjestää oman toimintansa siten, että erillisten varikoille tehtävien tarkastusten sijasta ne hakisivat erilliseltä sertifiointielimeltä varikolle kunnossapitotoiminnon sertifikaatin.

Liikenteen turvallisuusviraston ei tarvitsisi erikseen osoittaa pätevyyttä sertifiointielimenä toimimiseen, mutta viraston tulisi sertifiointitehtävässään noudattaa samoja sertifiointiasetuksessa säädettyjä menettelyjä kuin yksityisellä sektorilla toimivat tehtävään akkreditoitujen sertifiointielimet.

Virasto voisi 2 momentin mukaan tarvittaessa peruuttaa kokonaan tai määräajaksi myöntämänsä sertifiointin tai rajoittaa sen soveltamisalaa sertifiointiasetuksessa säädettyjen edellytysten mukaisesti. Ennen sertifiointin peruuttamista viraston olisi varattava kunnossapidosta vastaavalle yksikölle tilaisuus tulla kuulluksi sertifiointin mahdollisesta peruuttamisesta. Virasto voisi käyttää sertifiointiin liittyvissä tehtävissä ulkopuolisia henkilöitä. Hakemukset tulisi kuitenkin aina

osoittaa virastoon ja virasto tekisi tarvittavat hallinnolliset päätökset.

Pykälän 3 momentissa rajattaisiin sertifiointivelvollisuuden ulkopuolelle ne kunnossapidosta vastaavat yksiköt, joiden vastuulla olevien tavaravaunujen käyttö rajoittuu ainoastaan museo- tai vaihtotyöliikenteeseen.

Tarkempia säännöksiä sertifiointista ja ulkopuoliselle asiantuntijalle asetettavista vaatimuksista annettaisiin 4 momentin valtuutussäännöksen nojalla valtioneuvoston asetuksella.

Ratarekisteristä säädetään rautatielain 70 §:ssä valtion rataverkkoa koskevilta osin. Rautatiejärjestelmän yhteentoimivuusdirektiivin 35 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön koko rautatiejärjestelmän kattavan infrastruktuurirekisterin. Direktiivin ja komission 15 päivänä syyskuuta 2011 antama rautatieinfrastruktuurirekisteriä koskevia teknisiä eritelmiä koskevan päätöksen (2011/633/EU) vaatimusten takia Suomessa on otettava käyttöön myös rautatiejärjestelmään kuuluvat yksityisraiteet sisältävä infrastruktuurirekisteri, joka on Suomessa ratarekisteri. Ratarekisteriä on Suomessa toistaiseksi pitänyt Liikennevirasto. Liikennevirasto vastaa vain valtion rataverkkoa koskevasta ratarekisteristä. Tämän vuoksi rautatielain 70 §:ää esitetään muutettavaksi siten, että ratarekisteristä vastaisi Liikenteen turvallisuusvirasto, jonka tehtäviin kuuluu muutoinkin toimialansa rekisteröintitehtävistä huolehtiminen. Uusi ratarekisteri kattaisi Suomen rautatiejärjestelmään kuuluvan rataverkon kokonaisuudessaan eli valtion rataverkon lisäksi rautatiejärjestelmään kuuluvat yksityisraiteet. Liikenteen turvallisuusviraston olisi rekisteriviranomaisena siirrettävä edellä mainitun komission päätöksen mukaan tietoja ratarekisteristä Euroopan rautatievirastolle. Komissiossa valmistellaan parhaillaan tietojen siirtämiseen liittyvää sääntelyä. Komission päätöksen mukaan viraston olisi siirrettävä ensimmäisen kerran tietoja Euroopan rautatievirastolle viimeistään 16 päivänä maaliskuuta 2015 uusien ratojen osalta.

Pykälän 2 momentissa velvoitettaisiin rataverkon haltijat toimittamaan ratarekisteriin ajantasaiset tiedot hallinnoimastaan rataverkosta. Lisäksi rataverkon haltijoiden olisi ratarekisterin ylläpitämiseksi toimitettava Li-

kenteen turvallisuusvirastolle tarvittavat tiedot rataverkkoon tehtävistä muutoksista.

Tarkemmat säännökset tiedoista, tietojen toimittamisesta rekisteriin ja siihen liittyvistä määräajoista annettaisiin pykälän 3 momentin valtuutussäännöksen nojalla valtioneuvoston asetuksella.

Velvollisuus rataverkkoa koskevien tietojen toimittamiseen on 70 §:n nojalla rataverkon haltijalla. Rataverkon haltijoita ovat rautatielain 2 §:n 3 kohdan mukaan Liikenneviraston lisäksi ne yksityisraiteen haltijat, joiden raiteet kuuluvat rautatielain soveltamisalan piiriin. Tällaisia yksityisraiteen haltijoita on Suomessa yli 200. Komission päätöksen mukaan yksityisraiteita koskevat tiedot on sisällytettävä ratarekisteriin yleisrooppalaiseen liikenneverkkoon kuuluvien satamaraiteiden osalta viimeistään 16 päivänä maaliskuuta 2017 mennessä ja muiden yksityisraiteiden osalta 16 päivänä maaliskuuta 2019 mennessä. Tämän vuoksi lakiin esitetään otettavaksi tarvittavat siirtymäaika koskevat säännökset. Valtion rataverkkoa koskeva rekisteri siirrettäisiin esityksen mukaan Liikennevirastolta Liikenteen turvallisuusvirastolle 31 päivään joulukuuta 2014 mennessä.

Rataverkon haltijat voisivat jatkossakin kerätä hallinnassaan olevaa rataverkkoa koskevia tietoja myös itselleen, koska ne tarvitsevat rataverkkoa hallinnoidakseen myös tietoja, joita ei sisällytetä komission päätöksessä tarkoitettuun ratarekisteriin. Siten esimerkiksi Liikennevirasto voisi jatkossakin hallinnoida tarvitsemiaan valtion rataverkkoa koskevia tietoja.

2 Esityksen vaikutukset

2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ratarekisterin siirtäminen Liikennevirastolta Liikenteen turvallisuusvirastolle ja yksityisraiteita koskevien tietojen sisällyttäminen ratarekisteriin aiheuttaisi jonkin verran kustannuksia Liikenteen turvallisuusvirastolle. Rekisterin kertaluonteisten perustamiskustannusten arvioidaan olevan 100 000 – 150 000 euroa. Rekisterin ylläpitotehtävät aiheuttaisivat virastolle melko vähäiset lisäkustannukset. Kustannuksia syntyisi joka tapa-

uksessa siitä, että Suomessa on otettava käyttöön rekisteri, josta voidaan siirtää tietoja Euroopan rautatievirastolle sekä komission päätöksen mukaisten tietojen keräämisestä yksityisraiteista.

2.2 Vaikutukset viranomaisten tehtäviin

Liikenteen turvallisuusvirasto voisi hoitaa sertifiointielimen tehtävät nykyisin henkilöstöresursein. Tehtävien arvioidaan vaativan yhteensä enintään 10 työpäivää vuodessa.

Ratarekisterin ylläpitotehtävien arvioidaan vaativan 1 – 2 henkilön työpanoksen Liikenteen turvallisuusvirastossa. Tarvittavat henkilöstöresurssit virasto voisi siirtää muista tehtävistä. Viraston tarkoituksena on keskittää rekisteröintiin liittyvät tehtävät Rovaniemelle, jonne myös ratarekisteritehtävät sijoitettaisiin.

Liikenteen turvallisuusviraston uudet ilmoittamisvelvollisuutta koskevat tehtävät liisäisivät viraston tehtäviä ainoastaan vähäisesti.

3 Asian valmistelu

3.1 Valmisteluvaiheet

Esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriön ja Liikenteen turvallisuusviraston yhteistyönä.

3.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun lakiehdotus on hyväksytty, kuitenkin viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 2013.

5 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esitetyllä lailla säädettäisiin rautatiealan kansallisena turvallisuusviranomaisena toimivan Liikenteen turvallisuusviraston eräistä uusista tehtävistä. Lakiehdotukseen sisältyy valtuutussäännöksiä, joiden nojalla valtioneuvosto voisi antaa tarkempia säännöksiä

eräistä laissa säädettyistä asioista. Valtioneuvoston asetuksella säädettävät asiat olisivat yleiseltä merkitykseltään vähäisiä ja ne kohdistuisivat suppeaan kohderyhmään.

Edellä olevan perusteella esitystä valmisteltaessa on katsottu, että laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan
hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Laki rautatielain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 8 päivänä huhtikuuta 2011 annetun rautatielain (304/2011) 9 §:n 4 momentti ja 19 §:n 3 momentti
muutetaan 44 §:n 3 momentti, 59 ja 70 § sekä
lisätään 2 §:ään uusi 32 kohta seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

32) *pitkälle edenneellä hankkeella* hanketta, joka on edennyt sellaiseen suunnittelu- tai rakennusvaiheeseen, että sen teknisten toimintusehtojen muuttaminen ei ole mahdollista oikeudellisesta, taloudellisesta, rahoituksesta tai sopimukseen muutoin perustuvasta syystä taikka yhteiskunnallisesta tai ympäristöön liittyvästä taikka niihin verrattavasta syystä.

44 §

Rakenteellisen osajärjestelmän käyttöönotto-lupa

Viraston on lupahakemusta käsitellessään tarkastettava myös, että osajärjestelmä täyttää yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä olevat käyttötoimintaa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset siltä osin kuin niitä on sovellettava.

59 §

Kunnossapidosta vastaavan yksikön sertifiointi

Tavaravaunujen kunnossapidosta vastaavalla yksiköllä tulee olla sertifiointi, jonka on

myöntänyt-tunnustettu tai akkreditoitu elin tai Liikenteen turvallisuusvirasto. Sertifiointi on voimassa Euroopan talousalueella.

Liikenteen turvallisuusvirasto toimii tavaravaunujen kunnossapidosta vastaavien yksiköiden tai kunnossapitotoimintojen sertifiointielimenä. Sertifiointia tulee hakea Liikenteen turvallisuusvirastosta, joka myöntää sertifiointin tavaravaunujen kunnossapidosta vastaavien yksiköiden sertifiointijärjestelmästä ja asetuksen (EY) N:o 653/2007 muuttamisesta annetun komission asetuksen (EU) N:o 445/2011, jäljempänä *sertifiointiasetus*, mukaisesti. Virasto voi varattuaan asianomaiselle tavaravaunujen kunnossapidosta vastaavalle yksikölle tai kunnossapitotoiminnasta vastaavalle yksikölle tilaisuuden tulla kuulluksi peruuttaa yksikölle myöntämänsä sertifiointin kokonaan tai määrääjäksi tai rajoittaa sertifiointin soveltamisalaa, jos yksikkö ei enää sertifiointiasetuksen vaatimuksia. Virasto voi tarvittaessa käyttää sertifiointitehtävien hoitamiseen ulkopuolista asiantuntijaa.

Tämän pykälän säännöksiä ei sovelleta sellaiseen kunnossapidosta vastaavaan yksiköön, jonka vastuulla olevia tavaravaunuja käytetään ainoastaan museo- tai vaihtotyöliikenteessä.

Tarkemmat säännökset kunnossapidosta vastaavan yksikön tai kunnossapitotoiminnon sertifiointista ja ulkopuoliselle asiantuntijalle asetettavista vaatimuksista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

70 §

Ratarekisteri

Liikenteen turvallisuusvirasto pitää rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuden edistämiseksi ratarekisteriä. Ratarekisteriin sisällytetään tiedot rataverkkoon kuuluvien osajärjestelmien tai osajärjestelmien osien ominaisuuksista sekä siitä, ovatko ne yhteensopivia yhteentoimivuuden teknisissä eritelmissä esitettyjen ominaisuuksien kanssa.

Rataverkon haltijoiden on toimitettava rekisteriin ajantasaiset tiedot hallinnoimastaan rataverkosta. Lisäksi rataverkon haltijoiden on toimitettava rekisteriin ajantasaiset tiedot rataverkkoon tehtävistä muutoksista.

Tarkemmat säännökset ratarekisteriin toimitettavista tiedoista sekä tietojen toimittamisesta rekisteriin ja siihen liittyvistä määräajoista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

94a §

Eräät ilmoitusvelvollisuudet

Liikenteen turvallisuusviraston on ilmoitettava viipymättä 5 §:ssä tarkoitetun turvallisuustodistuksen myöntämisestä, uusimisesta, muuttamisesta ja peruuttamisesta ministeriölle, rautatieliikenteen harjoittajille, rataverkon haltijoille ja Euroopan rautatievirastolle. Lisäksi viraston on viipymättä ilmoitettava turvallisuustodistuksen A- tai B-osan peruuttamisesta sen jäsenvaltion turvallisuusviran-

omaiselle, joka on antanut turvallisuustodistuksen toisen osan.

Viraston on ilmoitettava viipymättä 16 §:ssä tarkoitetun turvallisuusluvan myöntämisestä, uusimisesta, muuttamisesta ja peruuttamisesta ministeriölle, rautatieliikenteen harjoittajille, rataverkon haltijoille ja Euroopan rautatievirastolle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 201 .

Liikenteen turvallisuusvirasto vastaa 70 §:ssä tarkoitetusta ratarekisteristä 1 päivästä 2015 lukien. Liikenneviraston on siirrettävä hallinnassaan olevaan ratarekisteriin sisältyvät tiedot Liikenteen turvallisuusvirastolle 31 päivään joulukuuta 2014 mennessä. Niiden yksityisraiteiden haltijoiden, joiden hallinnassa olevat raiteet ovat yhteisön suuntaviivoista Euroopan laajuiseen liikenneverkon kehittämiseksi annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä N:o 1692/96/EY tarkoitettuun Euroopan laajuiseen liikenneverkkoon kuuluvassa merisatamassa tai satama-alueella, on toimitettava 70 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot Liikenteen turvallisuusvirastolle viimeistään 16 päivänä maaliskuuta 2017. Muiden rataverkon haltijoiden on toimitettava 70 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot Liikenteen turvallisuusvirastolle viimeistään 16 päivänä maaliskuuta 2019.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

